

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра інфекційної патології гігієни, санітарії та біобезпеки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти
МАГІСТР

на тему: « ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ
КОНТРОЛЬ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТВАРИН »

Виконала: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Ветеринарна гігієна, санітарія і
експертиза
спеціальності 212 Ветеринарна гігієна,
санітарія і експертиза
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
ЛИСИЧЕНКО ОЛЬГА РОМАНІВНА

Керівник: Передера Сергій Борисович

Рецензент: Дмитренко Надія Іванівна

Полтава 2025 р

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки

Освітньо-професійна програма Ветеринарна гігієна санітарія і експертиза
Спеціальність 212 Ветеринарна медицина
Ступінь вищої освіти Ветеринарна гігієна санітарія і експертиза

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
д-р. вет. наук, професор
_____ Олег КРУЧИНЕНКО

«31» травня 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЛИСИЧЕНКО ОЛЬГА РОМАНІВНА

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Ветеринарно-санітарний контроль при переміщенні тварин»
керівник роботи к.в.н., доцент., професор кафедри Передера С.Б
Затверджено засіданням кафедри № 18 від «31» травня 2024 р.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи «20» червня 2025 р.
3. Вихідні дані до роботи: переміщення тварин, ветеринарно-санітарний контроль, нормативні документи, транспортний травматизм, профілактика стресу.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ щодо ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин.
Розділ 2. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: Вивчити літературні джерела та нормативну документацію яка регламентує забезпечення ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин;
Вивчити особливості ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин різним транспортом в Україні та на кордоні; профілактику транспортного травматизму; стресопрофілактику у тварин під час перевезення.
Розділ 3. БІОБЕЗПЕКА НА ВИРОБНИЦТВІ (провести аналіз заходів з біобезпеки підчас переміщення тварин)
5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видано	завдання перевірено
Економічної ефективності ветеринарних заходів	ЄВСТАФ'ЄВА В.О., професор кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи	31 травня 2024 р.	
Біобезпека на виробництві	ЛАВРІНЕНКО І.В., доцент кафедри інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки	31 травня 2024 р.	

7. Дата видачі завдання: «31» травня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	червень 2023 р.	
2	Складання та погодження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	травень 2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	травень 2024 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	червень 2024 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	вересень-грудень 2024 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	січень-березень 2025 р.	
7	Виконання спеціальних розділів	квітень-травень 2025 р.	
8	Оформлення тексту роботи	квітень-травень 2025 р.	
9	Перевірка роботи на виявлення академічного плагіату	12 травня – 28 травня 2025 р.	
10	Попередній захист роботи на кафедрі	29 травня – 30 травня 2025 р.	
11	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	02 червня – 06 червня 2025 р.	
12	Нормоконтроль	02 червня – 06 червня 2025 р.	
13	Захист кваліфікаційної роботи	09 червня – 20 червня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти _____ Ольга ЛИСИЧЕНКО
(підпис)

Керівник роботи _____ Сергій ПЕРЕДЕРА
(підпис)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	8
1.1. Особливості транспортно-логістичних схем перевезення тварин	8
1.2. Нормативні документи регламентуючі переміщення тварин	9
1.3. Вимоги до транспортних засобів при переміщенні тварин	12
1.4. Ветеринарно-санітарний контроль при переміщенні тварин	15
1.5. Ветеринарно-санітарний контроль при переміщенні домашніх тварин з однієї країни в іншу	17
1.6. Дезінфекція транспортних засобів	18
1.7. Профілактика стресу при транспортуванні тварин	21
1.8. Висновок з огляду літератури	23
РОЗДІЛ 2. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	24
2.1. Матеріали і методи дослідження	24
2.2. Характеристика місця виконання роботи	25
2.3. Результати власних досліджень	27
2.3.1. Ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин різним транспортом в Україні та на кордоні	27
2.3.2. Контроль бактеріального забруднення контейнера для транспортування великої рогатої худоби	44
2.3.3. Профілактика стресу та запобігання щодо транспортного травматизму у перевозимих тварин	46
2.3.4. Розрахунок економічної ефективності ветеринарних заходів	52
2.3.5. Обговорення результатів власних досліджень	56
РОЗДІЛ 3. БІОБЕЗПЕКА НА ВИРОБНИЦТВІ	59
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	68

РЕФЕРАТ

Обсяг кваліфікаційної роботи складає 71 сторінку комп'ютерного тексту, 3 таблиці 27 рисунків та додатки. Використаних літературних джерел – 53.

Тема: «Ветеринарно-санітарний контроль при переміщенні тварин»

Предмет дослідження: переміщення тварин, ветеринарно-санітарний контроль, нормативні документи, транспортний травматизм, профілактика стресу.

Методи виконання роботи: використовувались загальноприйняті методи ветеринарно-санітарного контролю та нагляду що застосовуються у ветеринарній санітарії.

Вивчені: літературні джерела та нормативна документація яка регламентує забезпечення ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин; особливості ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин різним транспортом в Україні та на кордоні; профілактика транспортного травматизму; стесопрофілактика у тварин під час перевезення; проведено аналіз заходів з біобезпеки підчас переміщення тварин).

Промивання водопровідною водою знижує рівень бактеріального забруднення поверхонь від 65 до 82 відсотків. Що стосується дезінфекційних засобів то 0,3 відсотковий БТС плюс показав кращий дезінфекційний та економічний ефект у порівнянні з 1% розчином віркону С .

Своєчасна профілактика стресу у тварин, за їх перевезення, значно знижує транспортний травматизм.

Перевезення тварин проводиться у спеціальних контейнерах, чи у спеціальному транспорті, що забезпечує гуманне перевезення тварин з моменту їх завантаження та до кінцевого місця призначення, також профілактику травматизму.

Галузь використання – ветеринарна медицина.

ВСТУП

Люди та тварини з давнини існують поряд. Деякі тварин стали домашніми улюбленцями (компаньйонами) та живуть поряд з людьми у їх домівках і є домашніми вихованцями – членами сім'ї. Інші тварини використовуються для спортивних змагань або мають службове чи промислове значення.

Тварини можуть існувати в природних осередках, штучно створених розплідниках або напіввільних умовах, мисливських угіддях (господарствах), у зоопарках, цирках, віваріях, пітомниках та інш.

Тварини як і люди за необхідності переміщуються. Тому за тваринами, що переміщуються, повинен вестися постійний ветеринарно-санітарний контроль. Здійснення постійного ветеринарно-санітарного контролю за переміщенням тварин дозволить контролювати епідеміологічний стан в зоні існування тварин і опосередковано людей, так як існує багато заразних хвороб різної етіології спільних для них. Окрім цього існує велика кількість заразних хвороб на які хворіють тварини, а люди до них не сприятливі. Хвороби різної етіології можуть наносити великі економічні збитки, впливати на довкілля та завдавати моральної шкоди їх власникам.

На теперішній час, у зв'язку з війною, стала все більш актуальною проблема міграції диких тварин, що існували в природних умовах, а також тварин що були покинутими їх власниками на окупованих територіях та інш.

Тваринництво у прифронтових регіонах України втратило свою конкурентну спроможність та престижність. Це пов'язано з економічною і соціальною перебудовою, особливо з карантинном та війною. Відповідно ускладнилась логістика переміщення тварин та тваринної продукції у місця призначення. Не дивлячись на зазначене Держпродспоживслужба України здійснює ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин та контролює епідеміологічний стан та впроваджує заходи з біобезпеки у тваринництві.

В сучасних умовах Україна імпортує й експортує тварин та продукти тваринного походження, а відповідно існує ризик переміщення разом з тваринами різноманітних патогенів та інших збудників хвороб. Окрім того деякі власники тварин їдуть за кордон зі своїми улюбленцями відпочивати, на спортивні змагання або на постійне місце проживання.

У зв'язку з цим заходи щодо ветеринарно-санітарного контролю при переміщення тварин потребують додаткового вивчення.

Перед нами була поставлена мета провести аналіз ветеринарно-санітарного контролю при переміщення тварин в Україні.

Завдання:

1. Вивчити літературні джерела та нормативну документацію щодо ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин.
2. Вивчити нормативну документацію яка дозволяє переміщення тварин і регламентує проведення ветеринарно-санітарного контролю.
3. Вивчити особливості ветеринарно-санітарного контролю при переміщенні тварин різним транспортом в Україні та на кордоні.
4. Вивчити профілактику транспортного травматизму та особливості стресопрофілактики у тварин під час перевезення.
5. Провести аналіз заходів з біобезпеки підчас переміщення тварин.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СХЕМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТВАРИН

Сучасний стан переміщення людини тісно пов'язаний з переміщенням тварин як тварин компаньйонів так і при розвитку конкуренто-спроможного бізнесу. Що пов'язано з пошуком нових ринків збуту. Це можливо за наявності відпрацьованої логістики при переміщенні тварин. За останній час спостерігається удосконалення транспортних засобів за допомогою яких є можливість переміщувати тварин на великі відстані не завдавав їм шкоди. Окрім цього однією з важливих вимог при переміщенні тварин є ветеринарно-санітарний контроль за станом тварин, що необхідно для підтримання епізоотичного благополуччя в країні за вимогами МЄБ.[1,6,7,12,13,14,29,44]

На сьогоднішній день перевезення тварин в Україні здійснюється підприємствами автомобільним транспортом. Службових тварин перевозять залізничним, річним, морським та автомобільним транспортом, а до війни тварин перевозили ще й за допомогою авіаційного транспорту. Всі перевезення тварин є однією з логістичних складових їх переміщення з одного місця до іншого за призначенням. Безпечна та ефективна логістична система перевезень тварин вимагає відповідного планування, ветеринарно-санітарного контролю, та координації діяльності усіх підрозділів та служб, що задіяні у процесі.[2,11]

Запорукою ефективного та безпечного перевезення тварин є: вибір спеціалізованих транспортних засобів; їх економічності; вибору оптимального маршруту з урахуванням пропускної спроможності доріг; частоти перевезень; законодавчих вимог до перевезення тварин; наявність відповідної супровідної документації.[11,20,22]

Супровідна документація повинна чітко та повно відображати вантаж, що перевозиться транспортом та бути своєчасно оформлена і відповідати вимогам країни за маршрутом перевезення. Документи повинні бути оформлені за вимогами і підписані відповідальними особами, а підписи засвідчені відповідними печатками.

При виборі автотранспорту та під час перевезення необхідно забезпечити: збереження поголів'я тварин, їх годівлю, водопій, прибирання гноївки, гуманне перевезення та біобезпеку. Окрім того транспорт повинен бути спеціально обладнаний для перевезення відповідних тварин, та екологічний. [11,23,26,28]

Електронна система управління перевезення тварин, грузів тваринного походження, харчових продуктів, біологічних препаратів дозволяє забезпечити контроль за перевозимим вантажем на кожному етапі логістичного ланцюга. [11,22,37]

Чат-боти з застосуванням адаптивного інтелекту, які використовуються у логістичних схемах, можуть надавати рекомендації у реальному часі щодо альтернатив маршруту за наявності заторів та прогнозувати час прибуття вантажу у кінцеве місце призначення. [11,22,27]

За рахунок вище зазначеного значно покращується якість та безпека логістичного забезпечення при перевезенні тварин та інших грузів.

1.2. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ РЕГЛАМЕНТУЮЧИ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТВАРИН

Нормативні документи регламентуючи правила перевезення тварин в Україні та можливість їх вивезення за межі держави – за кордон та їх ввезення є: Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу від 10 жовтня 1997 року; Угода про міжнародне пасажирське сполучення від 1 листопада 1951 року; Закон України «Про ветеринарну

медицину»; Закон «Про захист тварин від жорстокого поводження»; Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил транспортування тварин» від 16.11.2011, № 1402; наказ Міністерства транспорту та зв'язку України «Про затвердження правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України» від 27.12.2006 №1196; Наказ Державної авіаційної служби України «Про затвердження Авіаційних правил України «Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» від 26.11.2018, №1239; наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження вимог щодо ввезення (пересилання) на митну територію України живих тварин та їхнього репродуктивного матеріалу, харчових продуктів тваринного походження, кормів, сіна, соломи, а також побічних продуктів тваринного походження та продуктів їх оброблення, переробки» від 16 листопада 2018 року №553; Закон України «Про внутрішній водний транспорт» від 3.12.2020 року; «Правила перевезення тварин, птиці та інших вантажів, які підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю» від 05.09.2023 року №788 (підстава z1825-23) [7,15,32,33,44]

Згідно з зазначеними законами та постановами відповідних компетентних органів, що регулюють та контролюють переміщення тварин, висувуються основні наступні вимоги: тварини, що підлягають переміщенню, повинні бути клінічно здоровими; профілактично дегельментизованими та підвергнути інсектицидній обробці; щепленими відповідними вакцинами; повинні бути обстежені фахівцями ветеринарної медицини (за необхідності проведені лабораторні дослідження); мати відповідні документи; чипованими; виїжджати з епідеміологічно-благополучної місцевості.

В кожній країні діють відповідні правила, що регламентують (дозволяють або забороняють) віз тварин на їх територію. В ряді країн заборонено ввозити бійцівських собак. В деяких країнах Європейського союзу карантин діє протягом шести місяців. В Україні митний карантин діє

30 діб, а для добового молодняка п'ять тижнів за негативними результатами досліджень може бути скорочений у двічі (наказ 553).[29]

Всі тварин повинні бути ідентифіковані за допомогою мікрочипа, він повинен відповідати міжнародним стандартам. З 25 листопада 2024 року в Україні вводиться Єдиний державний реєстр домашніх тварин. Кожна тварина, що потрапляє на митну територію, повинна мати ветеринарний міжнародний паспорт. [13,15,44]

До реєстру заноситься наступна інформація про тварину: кличка та конституційний опис тварини; повна інформація про профілактичні обробки, щеплення, стерилізацію, перенесені хвороби – вади; інформацію про власника.

Ветеринарно-санітарний міжнародний паспорт оформляється за вимогами ЄС відповідно до Регламенту 577/2013. Паспорт оформлюється на українській та англійській мовах. До паспорта вноситься інформація о чипі. Його номер, дата встановлення. Ким і де він встановлений. Зазначена інформація завіряється підписом лікаря ветеринарної медицини, його власною печаткою та печаткою закладу де була здійснена маніпуляція.[10,29,30,31,51]

Всі ветеринарно-профілактичні та лікувальні заходи своєчасно вносяться до паспорту тварин.

Фотокартку тварини в один рік повинно бути завірено печаткою кінологічного клубу або лікарем ветеринарної медицини. Поряд з фотокарткою тварини повинен бути її ідентифікаційний номер.

Для виїзду за межі країни, на тварину за три доби до перетину кордону повинно бути оформлено ветеринарне свідоцтво за формою 1-ВЕТ, яке на митній території замінюється на міжнародний ветеринарний сертифікат відповідно до вимог країни поставника та країни утримувача та експертний висновок результатів дослідження на титр антирабічних антитіл. Також необхідно мати довідку про племінну цінність тварини.

При перевезенні сільськогосподарських тварин за межі країни необхідно мати наступні документи: договір; дозвіл на вивіз або ввіз тварин; ветеринарне свідоцтво за формою 1-ВЕТ яке обмінюється на митному посту на міжнародний ветеринарний сертифікат; гуртову відомість.[13,29,30,44]

При перевезенні екзотичних, або диких тварин за межі країни необхідно мати наступні документи: договір; дозвіл від компетентного органу з питань захисту природних ресурсів на вивіз або ввіз зазначених тварин; ветеринарне свідоцтво за формою 1, яке обмінюється на митному посту на міжнародний ветеринарний сертифікат; гуртову відомість відповідне маркування. [18]

Міжнародний ветеринарний сертифікат дозволено видавати не більше чим за 72 години до початку завантаження тварин при експортних операціях на транспорт.[29,31,44]

1.3. ВИМОГИ ДО ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТВАРИН

Для перевезення тварин, птиці, риби може використовувється спеціалізований транспорт, що пристосований для тривалого перебування в ньому тварин.

Тварин дозволяється перевозити у контейнерах, клітках чи інших пристосованих для цього конструкціях, що будуть переміщеними і зафіксованими у транспортному засобі. Перевезення тварин здійснюється з урахуванням їх фізіологічного стану, індивідуальних, та видових особливостей. Тварини перевозяться як швидкопсувний вантаж. [27,29,47,52]

Перевезення тварин може бути за наявності власника тварини, або супроводжуючої особи. Деякі перевезення тварин можуть здійснюватися без супроводжуючої особи. При цьому тварини повинні знаходитись у закритих

14 контейнерах. Їх необхідно забезпечити водою та кормом. Окрім зазначеного контейнери повинні мати належне вентиляцію та пристрої для бору гноївки.

Вимоги до мінімальної площі та кормів на одну тварину у залежності від виду транспортного засобу надані у постанові 1402 додаток 1[32]. Кількість голів на один метр квадратний залежить від живої ваги тварини, її розміру, фізіологічного стану, метеорологічних умов та часу перевезення. За необхідності вона може тільки збільшуватися. На десять відсотків збільшується площа на одну вагітну тварину. За перевезення тварин щільність їх розміщення повинні бути така щоб тварини мали можливість вільно лягти. А якщо тварин перевозять літаками то щільність повинна бути високою. Окрім цього ця постанова регламентує транспортування тварин, птиці, риби.

Мінімальна площа при перевезенні дорослих коней повинна бути не нижче $1,75 \text{ м}^2$ на одну голову, а лошат до шести місяців $1,4 \text{ м}^2$ за транспортування до сорока восьми годин. За транспортування молодих коней більше 48 годин площа на одну тварину збільшується до $2,4 \text{ м}^2$.

При перевезенні повітряними суднами щільність завантаження коней залежить від їх ваги. При вазі 100 кг на одну голову виділяється $0,42 \text{ м}^2$, а вісімсот кг – $1,73$. [32]

При перевезенні коней морським або річковим транспортом щільність завантаження також залежить від ваги тварин. При вазі 200 кг на одну особину виділяється площа $0,9 \text{ м}^2$, а вісімсот кг – $2,4 \text{ м}^2$.

В транспортних засобах на конях повинні бути недоуздки для їх фіксації. Тварин розташовують головою до стіни чи борта транспортного засобу. Можливо розташуванні тварин головами один до одного. За перевезення бичків живою вагою в межах 350 кг та більше їх фіксують також. Забороняється прив'язувати бичків за кільце та роги. Також забороняється прив'язувати і корів за роги. [32]

Не кастрованих самців перевозять окремо.

При перевезенні великої рогатої худоби щільність у транспортний засіб залежить також від середньої ваги тварини та коливається у межах:

- залізничний та автомобільний транспорт телята вагою 50 кг – 0,3 м², а на корів чи биків мінімальна площа більше 1,6 м² з вагою більше 700 кг.
- повітряні судна від 0,23 м² до 1,5 відповідно.
- річковий або морський флот на 200 кг живої ваги виділяється 0,8 м², а на 700 кг - 2 м².

Перевезення вівць, кіз свиней та птахів також може здійснюватися різними транспортними засобами. При перевезенні кіз та вівць автомобільним та залізничним транспортом щільність завантаження залежить також від ваги тварин, стрижені вони чи ні. Окрім того від їх фізіологічного стану вагітні вони чи ні. Площа коливається від 0,2 м² до 0,75 м² на одну тварину.

Для свиней вагою 15 кг виділяється площа 0,13 м², а вагою 270 кг 1,5 м².

Птицю перевозять у спеціальних контейнерах на однеденне курча виділяється приблизно 23 см², для великої птиці в 105-200 см².

В транспортних засобах, що перевозять тварин на великі відстані, повинні бути спеціальні відсіки для кормів та води. Поли повинні бути не слизькими. Вентиляція обладнується у транспортних засобах так що б створити для тварин відповідні параметри мікроклімату з урахуванням погодних умов під час транспортування тварин і зупинок транспортного засобу.

Транспортний засіб або контейнер для перевезення тварин повинен бути підготовлений. А саме перед завантаженням тварин, корму, води він повинен пройти ветеринарно-санітарну обробку. Це саме здійснюється і після розвантаження. Дезінфекція транспортного засобу після розвантаження тварин залежить від фізіологічного стану тварин, що перевозилися, визначається державним ветеринарним інспектором, який контролював та здійснював нагляд за процесом.

Дикі тварини перевозяться тільки спеціалізованим транспортом. Його конструкція затверджується в Україні Міндовкілля згідно з біологічними особливостями перевозимих тварин. Таж можливо транспортування диких тварин у спеціально обладнаних для них контейнерах. На них повинна бути інформація тварин дикі та небезпечні. Окрім того інформація про власника та відправника, а також зроблено маркування згідно пункту 57 наказу 1402.

Документи що дозволяють їх перевезення: ветеринарне свідоцтво (сертифікат); ветеринарно-санітарний паспорт. За експортно-імпортних операцій повинен бути відповідний дозвіл чи сертифікат згідно конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.[13,26,29,30,32,33,44]

1.4. ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ КОНТРОЛЬ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТВАРИН

Всіх тварини, що підлягають перевезенню повинен оглянути лікар ветеринарної медицини та дати дозвіл на завантаження до транспортного засобу. Лікар повинен виписати ветеринарне свідоцтво за формою 1 ВЕТ. Виписане свідоцтво повинно знаходитися у супроводжуючої особи. Хворих чи травмованих тварин перевозити не дозволяється. Також не дозволяється до перевезення на відстань більше ста кілометрів поросят яким це не виповнилося 21 доба; ягнят що не мають сім діб; телят до десяти діб; вагітних самок у останній час вагітності. Якщо у тварин не загоїлася пуповина та існують відкриті рани також не дозволяється перевозити. Можливість перевезення зазначених тварин вирішує лікар ветеринарної медицини. (Пункт 21,22 правил перевезення тварин).[13,15,26,32,44]

Транспортування тварин повинно здійснюватися так щоб їм не було завдано страждання та не було травматизму. Всі тварини, що підлягають перевезенню, повинні бути у придатному до перевезення стані. Перевезення

тварин здійснюється як вантаж що швидко псується. За тривалого транспортування тварин необхідно передбачити їх водопій та годівлю.[16,26,]

Якщо під час перевезення були виявлені хворі тварини або відбулася їх загибель супроводжуючий забезпечує ізоляцію тварин. Повідомляє про подію перевізнику та викликає лікаря ветеринарної медицини [13,26,29]

За перевезення тварин в межах України автобусом або за допомогою власного автомобільного засобу власник тварини повинен мати відповідні документи на тварину. Окрім того у собак повинен бути повідець й намордник. Кішки повинні перевозитися у спеціальних контейнерах-переносках. Забороняється перевезення у громадському транспорті хворих та новонароджених тварин. [13,26,29]

Забійних тварин до переробних підприємств необхідно перевозити спеціально обладнаним транспортом. Під час перевезення до тварин повинно бути гуманне ставлення. Тварини не повинні отримувати зайвого стресу. Не контактувати з іншими тваринами та не мати патогенного забруднення.[13,26,32]

Для профілактики травматизму транспорт обладнується спеціальними трапами, що дозволяють тваринам вільно зайти та вийти без травмування. Агресивні тварини перевозяться ізольовано. Окремо перевозяться тварини різних видів. Для збору екскрементів на підлозі повинні бути ґрати та спеціальні контейнери для їх збору. За необхідності у транспортному засобі повинні бути пристрої для прив'язі тварин. Транспорт на якому здійснюється перевезення тварин повинен бути після розвантаження тварин промитий і підданий санітарній обробці. Про це оператори ринку, що здійснили перевезення роблять записи у відповідний журнал. [13,26,44]

В Україні згідно Європейського законодавства впроваджено Єдиний державний реєстр домашніх тварин. Відповідно до цього реєстру всі домашні тварини (коти, собаки, тхори) повинні мати окрім чипів цифрову реєстрацію. До реєстру заноситься вся інформація згідно з ветеринарно-санітарним

паспортом. На підставі внесеної інформації буде здійснюватися ветеринарно-санітарний контроль за тваринами. [13,23,26,44]

1.5. ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ КОНТРОЛЬ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ДОМАШНІХ ТВАРИН З ОДНІЄЇ КРАЇНИ В ІНШУ

Ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням домашніх тварин в митній зоні здійснюють працівники Держветсанкотролю, саме державним прикордонним інспектором ветеринарної медицини межрегіонального головного управління Держпродспоживслужби на державному кордоні тобто на митних територіях державного кордону. [13,26,29,30]

Переміщення тварин-компаньйонів в інші країни через кордон здійснюється відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину» та згідно інших законодавчих та нормативних актів щодо перетину кордону. [13]

Державний прикордонний інспектор ветеринарної медицини на кордоні на підставі ветеринарного свідоцтва №1 та інших документів підтверджуючих епідеміологічне благополуччя тварини та після її огляду виписує міжнародний ветеринарний сертифікат згідно вимог країни куди переміщується тварина. В тому випадку коли вимоги країни куди переміщується тварина в повному обсязі не виконані, міжнародний ветеринарний сертифікат не видається. Таких тварин за межі країни переміщувати заборонено. [6,13,40,42]

Міжнародний ветеринарний сертифікат виписується відповідно до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» №2806-1V від 15.11.2024р.

Ветеринарний сертифікат за формою №1 видається власнику тварини за наступних умов: тварина повинна бути клінічно здоровою; мати встановленого зразку міжнародний ветеринарно-санітарний паспорт; мати чип; зареєстрована у Єдиному державному реєстрі домашніх тварин; мати

щеплення від сказу за 30 діб до отримання ветеринарного свідоцтва за формою №1; мати результати досліджень на явність антитіл до збудника сказу FAVN тест який робиться за дев'яносто діб до виписки ветеринарного свідоцтва. Також тварини повинні бути оброблені від екто та ендо паразитів.

Довідка про відсутність племінної цінності. На диких та екзотичних тварин (птиці), та тварин занесених до Червоної книги необхідно мати дозвіл CITES відповідно до конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.[18,26]

Міжнародне перевезення тварин передбачає відповідні умови щодо розміщення тварин під час їх транспортування. Підчас реєстрації на рейс проводиться перевірка дозвільних документів на тварину і відповідний митний ветеринарний контроль.[13,26,52]

В салоні поряд з пасажирами можуть знаходитись службові собаки та собаки поводитирі. У них повинні бути намордники та нашійники з поводками. У переносках можуть знаходитись невеликі тварини. На одну людину дозволяється одна переноска. В ній може бути декілька невеликих тварин. Великі тварини транспортуються у багажному відділенні у контейнерах або спеціальних клітках. Тварин до чотирьох місячного віку заборонено вивозити за межі країни до ЄС. [13,26,28,44,52]

1.6. ДЕЗІНФЕКЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Транспортні засоби після перевезення тварин, птиці які підлягають ветеринарно-санітарному нагляду, підлягають механічному очищенню, миттю та дезінфекції. Визначення категорії ветеринарно-санітарних заходів та контроль за їх здійсненням проводять фахівці Держветсанкотролю.[13,44]

Якщо транспортний засіб прибуває до місця призначення де оголошено карантин то його необхідно перенаправити для вивантаження в благополучну зону з дозволу Держветсанкотролю та згідно вимоги одержувача.

В залежності від бактеріальної забрудненості та загрози розповсюдження патогенів транспортні засоби поділяються на три категорії. Категорія визначається після огляду і розвантаження тварин та вивчення супровідних документів. Відповідно до визначених категорій здійснюється їх ветеринарно-санітарна обробка. [6,13,30,44]

Вагони та судна в яких перемішалися здорові тварини з епідеміологічно-благополучної зони відносять до першої категорії. Транспортні засоби в яких перемішалися хворі чи підозрілі у захворюванні тварини не спороутворюючими патогенами відносять до другої категорії. Вагони та судна в яких знаходилися тварини чи трупи які були контамінованими патогенами що викликають сибірку, сап, емфізематозний карбункул, правець епізоотичний лімфангоїт, брадзот вівць, африканська чума свиней, орнітоз та маловідомі інфекційні захворювання тварин відносять до третьої категорії.

Ветеринарно-санітарна обробка вагонів проводиться на дезінфекційно-промивних станціях або пунктах. Вагон, що направлений на ветеринарно-санітарну обробку повинен бути закритим. На дверях повинна бути наклейка, чи написано крейдою на дезінфекцію.

У транспортних засобах першої категорії залишки підстилки, гною збираються в окремому місці. Потім відправляються на біотермічне знезараження.

Першу категорію спочатку механічно очищають від забруднень. Далі їх миють гарячою водою під тиском до двох атмосфер. Через чотири – п'ять годин повторюють миття гарячою водою і просушують.

Ветеринарно-санітарна обробка вагонів другої категорії - спочатку зволожуються водою. Далі проводиться ретельне механічне очищення. Наступний етап ветеринарно-санітарної обробки це промивання гарячою водою під тиском і безпосередньо дезінфекція. Для дезінфекції

застосовуються дезінфекційні розчини рекомендовані настановами Держпродспоживслужби України.

Вагони третьої категорії повинні бути опломбованими після розвантаження тварин та під час слідування на ветеринарно-санітарну обробку. Регламент ветеринарно-санітарної обробки наступний:

- зняти пломбу;
- відкрити двері;
- через відкриті двері, не входячи до вагону обробити всі внутрішні поверхні дезінфекційним засобом;
- провести механічну очищення;
- провести дезінфекцію;
- витримати експозицію;
- промити вагон гарячою водою;
- зачинити двері;
- провести повну дезінфекцію вагона ззовні (стіни + ходову частину)
- витримати експозицію;
- через одну годину вагон вважається знезараженим.

Для дезінфекції використовують дезінфекційні засоби згідно інструкції щодо обробки вагонів третьої категорії.

Дезінфекція автомобільного транспорту проводиться після розвантаження тварин. Колеса машин дезінфікують у дезінфекційних ваннах дезбар'єру. Кузов, причеп для перевезення тварин механічно очищають, а далі дезінфікують.

Дезінфекція повітряних суден здійснюється після перевезення хворих тварин. Для дезінфекції застосовують аерозолі формальдегіду або бромистого метилу.

Ветеринарно-санітарна обробка майданчика де розвантажували тварин проводиться як і вагонів в залежності від категорії. [6,13,30,43,44]

Контроль якості ветеринарно-санітарної обробки транспортних засобів проводиться за загально прийнятими методиками щодо контролю якості дезінфекції. [3,6,8,24,36,39,41,43]

1.7. ПРОФІЛАКТИКА СТРЕСУ ПРИ ТРАНСПОРТУВАННІ ТВАРИН

При перевезенні тварини транспортними засобами їй повинні бути створені умови, що запобігають їх травмування, виникнення стресу. При цьому до тварин необхідне гуманне – не жорстоке ставлення. З метою профілактики стресу їх необхідно привчати до спеціального обладнання, в якому вона буде переміщатися, а також до транспортних засобів. Також для профілактики стресу, перед транспортуванням, необхідно завчасно здійснювати стресопрофілактику для профілактики транспортного травматизму.

Перевезення тварин транспортними засобами є стрес-фактором для тварин. Підчас перевезення тварин за порушення повітря обміну може виникати тепловий стрес. Стрес негативно впливає на організм тварин. Порушуються обмінні процеси в організмі. Для їх повернення до норми необхідно не менше як десять дб. В цей час знижується імунний захист організму тварин і вони стають сприйнятливими до різних етіологічних ризиків. [4,5,23]

За поведінкою тварин можна визначити їх стресочутливість. Тварини які сміливі, жваві, є лідерами, а також з апетитом і жваво з'їдають корм можна віднести до стресостійкого рухливого типу. Тварини, що спокійні, можуть дати відсіч за напад та спокійно поїдають корми можна віднести до стресостійких врівноваженого типу. Боязливі тварини, що не дають відсіч за напад супротивника, без апетиту поїдаючи корм, мають загальмованість рухів можна віднести до стресочутливих слабого неуврівноваженого типу. [4,5,7,25,35]

Для профілактики стресу застосовують різні засоби. Їх можна застосовувати методом ін'єкцій, з водою або з кормом. Вони мають різний механізм дії на організм тварин та період каренції.

Засоби профілактики стресу у тварин можуть бути рослинного походження тобто натуральні препарати, а також і у вигляді хімічних речовин.

До натуральних фітопрепаратів можна віднести витяжки, екстракти настої, що отримують з лікарських рослин які мають заспокійливий вплив на організм тварин. Також до натуральних препаратів можна віднести і деякі вітаміни.

До хімічних речовин, що мають заспокійливі властивості відносять антидепресанти, транквілізатори, барбітурати, протисудомні речовини.

Існує ще і третя група заспокійливих препаратів що імітують запахи тварин. Це препарати на основі феромонів. Вони діють як сигнал для заспокоєння, також і комфорту для тварин під впливом стрес факторів. Феромони безпечні для тварин різного віку. Їх можна застосовувати з іншими лікарськими засобами.

Стрес у тварин може проявлятися у вигляді апатії, або навпаки у вигляді агресії. Окрім цього може відбуватися відмова від корму прагнення сховатися та інше. Він може бути як тривалим так і навпаки швидко протікаючим, а також і хронічним. Тривалий і хронічний стрес може призвести до нервово зриву. В організмі тварини можуть проявитися гормональні й ендокринні зміни, що може призвести до розвитку патологічних змін.[4,5,21,25,34,35,49]

Необхідно проводити профілактику стресу у тварин з метою підготовки їх нервової системи до транспортування та інших стрес факторів різними доступними засобами.

1.8. ВИСНОВОК З ОГЛЯДУ ЛІТЕРАТУРИ

Переміщення тварин з однієї місцевості в іншу всіма транспортними засобами підлягає обов'язковому ветеринарно-санітарному контролю. Ветеринарно-санітарний контроль за перевозимими тваринами і транспортом повинен проводитися при їх перевезенні як в межах країни так і за її межі, а також і при ввозі тварин з інших країн.

Тварини, що підлягають перевезенню повинні бути здоровими, щепленими обробленими від ендо та екто паразитів та мати відповідні документи що дозволяють переміщення тварин (птиці та інш).

Під час транспортування тварин повинні бути для них створені умови, що забезпечують їхнє комфортне переміщення. При тривалому переміщенні тварин необхідно здійснювати своєчасний водопій та годівлю. При завантаженні, підчас транспортування та під час розвантаження необхідно профілакувати травматизм і гуманно поводитися з тваринами. Дозволяється використовувати пристосовані для цього спеціальні транспортні засоби чи клітки (переноски, контейнери, причепа), що пройшли спеціальну ветеринарно-санітарну обробку до завантаження і після розвантаження тварин.

До перевезення тварин необхідно готувати. Якщо перевезення здійснюється знов сформованим групами, то тварин витримують декілька днів у загоні для їх адаптації. Також з метою уникнення транспортного стресу необхідно проводити стресопрофілактику.

Ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин є актуальним і необхідним для контролю за епідеміологічним станом в країні і потребує подальшого вивчення.

РОЗДІЛ 2. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виконання кваліфікаційної роботи проводилось у 2024-2025 роках на базі кафедри інфекційної патології гігієни, санітарії та біобезпеки ПДАУ, у Регіональній державній лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області, Обласній державній лікарні ветеринарної медицини.

Ветеринарно-санітарний контроль за перевезенням тварин здійснювали на базі Обласної державної лікарні ветеринарної медицини. Бактеріологічні дослідження з метою вивчення фону бактеріального забруднення проводили у Регіональній державній лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області та на кафедрі інфекційної патології гігієни, санітарії та біобезпеки ПДАУ.

Бактеріальний фон визначали за допомогою змивів з поверхні (підлога, стіни, стеля, перетинки за наявності) транспортних засобів з подальшим їх пересівом на м'ясопептонний агар, середовище ЕНДО (група кишкових паличок), а для мікологічного дослідження використовували та середовище Сабуро. У лабораторії їх інкубували за температури 36°C, 30° С , 24 та 72 години відповідно.

Мікробіологічний контроль досліджуваних об'єктів проводили за наявністю умовнопатогенних мікроорганізмів (бактерій групи кишкових паличок, стафілококів) згідно до методик, що до загально прийнятих рекомендацій та методик.[3,8,36,39,41,43]

Дезінфекцію автотранспортних засобів проводили з використанням 0,3% розчин БТС плюс та 1,0% розчином віркону С. [6,48,50,53]

Ветеринарно-санітарна обробка транспортних засобів проводилась в декілька етапів. Попередньо здійснювалась ретельна механічна очистка об'єкту дезінфекції. Другий – основний етап ветеринарно-санітарної обробки

це безпосередньо сама дезінфекція. Третій етап – експозиція. Четвертий етап – промивка об'єкту дезінфекції від залишків деззасобу та сушіння.

Для вивчення бактеріального забруднення до дезінфекції і контролю якості дезінфекції після закінчення експозиції були відібрані проби з обробляємих поверхонь. Для цього робили змиви стерильним зволженим фізіологічним розчином ватяним тампоном. Кількість проб дорівнювала п'яти. Проби відбирали наступним чином: вибране місце площею 10*10 см. Добре протирали з периферії до центру. Далі тампон поміщали до колби, де містився фізіологічний розчин в кількості двадцять мл. Колбу з тампоном добре встряхували. До відібраних проб надавали супровідну. Вона містила інформацію дату відбору проб, з контролюемого об'єкту, типу транспортного засобу, яких тварин перевозили, якість механічної очистки та виду дезінфекції та деззасобу.[43]

В подальшому відібрані проби транспортувалися до лабораторії для подальших бактеріологічних досліджень. Ідентифікацію виявлених патогенів робили за загальноприйнятими методиками, та методом візулізації, що застосовуються у ветеринарній санітарії. [45,46]

Антистресові обробки тварин-компаньйонів за їх транспортування проводили з використанням заспокійливих препаратів.[5,21,44,49]

Чипування тварин проводили за допомогою транспондера та мікрочипів, а зчитування інформації з чипу проводили за допомогою спеціального сканера. [51]

Розрахунок економічні ветеринарних заходів здійснювали за методичними вказівками щодо написання кваліфікаційної роботи. [19]

2. 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЯ ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби в Полтавській області заходиться у Полтавській області , Полтавському районі,

селище Горбанівка, Вилиця Миру 2. Лабораторія працює з восьмої години до сімнадцятої, окрім п'ятниці до шістнадцятої.

Діяльність лабораторії спрямована на попередження, профілактику а також діагностику хвороб різної етіології; контроль за епізоотичною ситуацією та здоров'ям тварин в області та забезпечення проведення заходів щодо занесення патогенів на територію області з інших держав чи зон на які накладено карантин за інфекційними хворобами; контроль за якістю та безпечність харчових продуктів та сировини; впровадження у регламентовану законом про Ветеринарну медицину діяльність сучасних та конкурентних наукових та практичних досягнень які є у галузі ветеринарної медицини.

Лабораторія має структурні підрозділи у Кременчуцькому, Лубенському, Миргородському, Пирятинському, Шишацькому районах та лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи, що знаходяться на агропродовольчих ринках міста та у районних центрах.

Лабораторія має наступні відділи : епізоотологічний, вірусологічний, бактеріологічний, імунологічний, ветеринарно-санітарної експертизи харчових продуктів, патоморфологічний, хіміко-токсикологічний.

За всіма зазначеними напрямками діяльності лабораторія має акредитацію. Відповідно вона може проводити наступні дослідження та проводити експертизи при дослідженні зразків як тваринного так і рослинного походження. Окрім того проводити молекулярно-генетичні, хіміко-токсикологічні, імунологічні, гістологічні та інші дослідження згідно акредитації.

Також матеріал збирався у Полтавській обласній державній лікарні ветеринарної медицини. Вона знаходиться у на вулиці Південна, 4 міста Полтава.

2.3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.3.1. ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ТВАРИН РІЗНИМ ТРАНСПОРТОМ В УКРАЇНІ ТА НА КОРДОНІ

Перевезення тварин в межах країни та за її межі, а також експортні та імпорнтні операції з ними є невід'ємною частиною економіки країни, а також і особистого життя власників тварин. Переміщення тварин з одного місця в інше може бути одним з етапів розповсюдження можливих патогенів на великі відстані. Тобто однією з ланок епізоотичного ланцюгу.

Для попередження переміщення хворих та тварин, що можуть бути контамінованими різними патогенами, здійснюється обов'язково ветеринарно-санітарний контроль за їх переміщенням різним транспортом, як в межах України так і на кордоні.

Ветеринарно-санітарний контроль здійснюють уповноваженні працівники Держпродспоживслужби України в межах своєї компетентності та відповідно до затверджених нормативно-правових актів. Перелік затверджених нормативно-правових актів, що діють в Україні, наведений в розділі «1.2. Нормативні документи регламентуючи переміщення тварин» огляду літератури.

Дозвіл на переміщення тварин з одного місця в інше надає офіційний лікар ветеринарної медицини та виписує відповідний ветеринарний документ згідно затверджених форм (Ветеринарна довідка, ветеринарне свідоцтво форма №1, Міжнародний ветеринарний сертифікат, Ветеринарно-санітарний паспорт) Додатки А,В.

При оформленні офіційних ветеринарних документів фахівець особисто перевіряє та засвідчує наочну інформацію про тварин, що підлягають переміщенню. Також дозволяється оформлювати відповідні документи на підставі представлених офіційних документів іншими ветеринарними фахівцями яким це дозволено.

Фахівці ветеринарної медицини отримують офіційні документи під підпис. Самі документи реєструються у відповідних прошнурованих пронумерованих та скріплених печаткою журналах за підписом керівника установи.

Не дійсними вважаються документи, що оформлені різним почерком, мають виправлення. Також забороняється виписувати документи різнокольоровими чорнилами. Документи без дати, печатки державної установи ветеринарної медицини та підпису також є недійсними.

Внесення записів до документу можна проводити кульковою ручкою або на принтері. Кожний оформлений документ – другий оригінал та корінець підписується особисто фахівцем та завіряється печаткою. Державною мовою оформлюються документи в межах України. За межі України документи заповнюються українською, мовою країни куди направляється продукція та англійською. Документи оформлюються відповідно до вимог інших країн, а саме це стосується самих документів та ветеринарно-санітарних заходів. Термін дії документів до моменту відправлення п'ять діб. В подальшому він діє протягом транспортування тварин до місця призначення за дотримання умов їх транспортування. Всі виписані документи реєструються у відповідному журналі. Після отримання ветеринарних документів, на їх корінці ставить підпис отримувач.

Державна установа, що відповідає за оформлення та облік ветеринарних документів на перевезення тварин, заповнені коренці зберігає два роки з моменту їх видачі клієнту. В подальшому складається акт про їх списання та знищення. Де обов'язково вказуються їх номери та кількість.

Ветеринарно-санітарний паспорт на тварину може оформити державний інспектор ветеринарної медицини, а також лікар ветеринарної медицини, що має ліцензію. Паспорт оформлюється за наявності тварини, проведення діагностичних та профілактичних обробок. Термін дії паспорту до моменту загибелі тварини. Зразок ветеринарно-санітарного паспорту затверджено та введено в дію першого червня 2018 року.

Рисунок 1. Ветеринарно-санітарний паспорт

Чипування тварин в Україні так і в країнах європейського союзу є необхідним засобом для ідентифікації тварини. В Україні мікрочип запроваджується з 2010 року. Ввіз тварин що не мають особистої електронної ідентифікації до Євросоюзу був заборонений ще у 2004 році.

Що стосується чипування тварин то це більш гуманна та сучасна маніпуляція з твариною у порівнянні з клеймінням чи тавруванням. [16]

Мікрочип є електронним паспортом тварини. Там міститься необхідна інформація для ідентифікації тварини. Відповідно до Єдиного державного реєстру тварин всі домашні тварини повинні бути зареєстровані в ньому, а відповідно і мати електронний мікрочип. До Єдиного державного реєстру тварин заноситься вся інформація відповідно ветеринарно-санітарного паспорту тварини. До роботи з Єдиним державним реєстром залучені і лікарі ветеринарної медицини, що мають ліцензію на практичну діяльність після подання заявки на діяльність до Держпродспоживслужби України. Вона у десяти денний термін розглядає заявку та надає відповідь. За позитивним рішенням лікарі ветеринарної медицини отримують доступ до роботи у платформі. Після чого можуть проводити реєстрацію тварин в базі. Зазначене відповідає постанові Кабінету міністрів за № 811 від 12 липня 2024 року про надання послуг у галузі ветеринарної медицини і сфері ідентифікації та реєстрації тварин.

Введення мікрочипу здійснюється через голку за допомогою спеціального ін'єктора. Мікрочип це маленька мікросхема, що знаходиться у спеціальному біосумісному контейнері, що не відторгається в організмі. Він має антиміграційне покриття. Активується за допомогою сканера. Безпосередньо в голці знаходиться анестетик. Він разом з чіпом потрапляє до підшкірної клітковини або м'язів. Антиміграційне покриття не дає можливості мігрувати чипу в підшкірній клітковині, або м'язах. Він знаходиться в стерильній упаковці. Може зберігатися за температури від мінус сорока до плюс сімдесят градусів Цельсія. (Рис. 2,3)

Рисунок 2. Мікрочип фірми Animal ID 2,12*12 мм з ін'єктором

Рисунок 3. Чипування тварини

Кожен чип відповідно до європейського стандарту має п'ятнадцяти значний ідентифікаційний код за стандартом ISO 11784/11785. [55]. Код країни де зареєстрована тварина це перші три цифри. Україна має код 804 згідно стандарту ISO 3186. Четверта цифра нуль, вона резервна. Інформація щодо чипу та його виробника це наступні три цифри. Кличку тварини відображає восьма цифра. Інформація щодо забарвлення тварини знаходиться у дев'ятій цифрі. Породу тварини відображає десята цифра. В одинадцятій цифрі знаходиться інформація щодо протиепізоотичних обробок тварини, а саме зроблених щеплень. Дванадцята, тринадцята та чотирнадцята цифри надають повну інформацію про власника тварини. В п'ятнадцятій цифрі міститься інформація щодо родоводу та особливих прикмет що має тварина. Сканування здійснюється на відстані до десяти сантиметрів. (Рис. 4.)

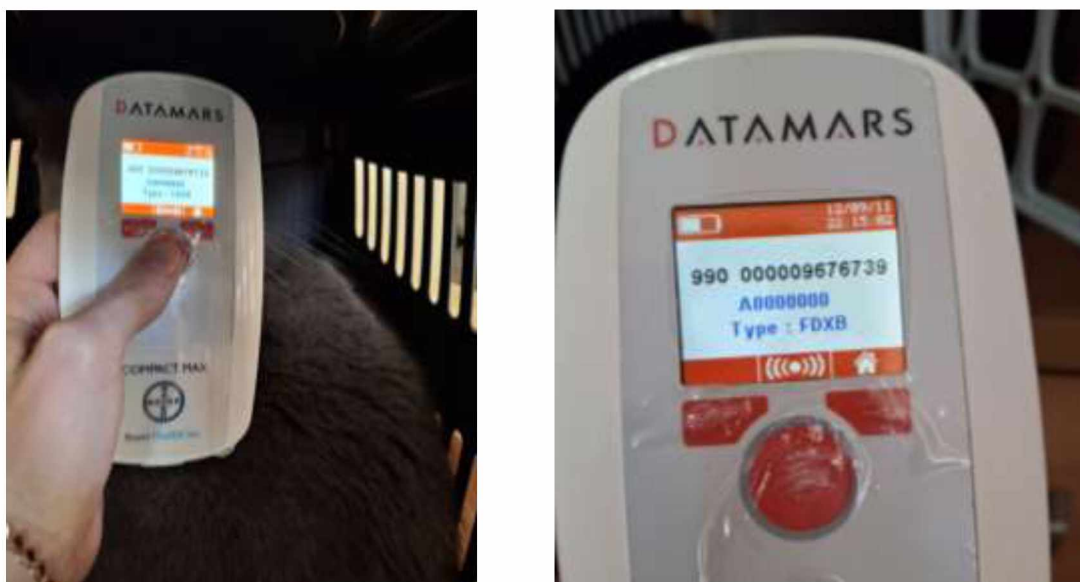

Рисунок 4. Сканування мікрочипу у кішки

Код 900 використовують деякі невідомі Китайські виробники. (Рис.5)

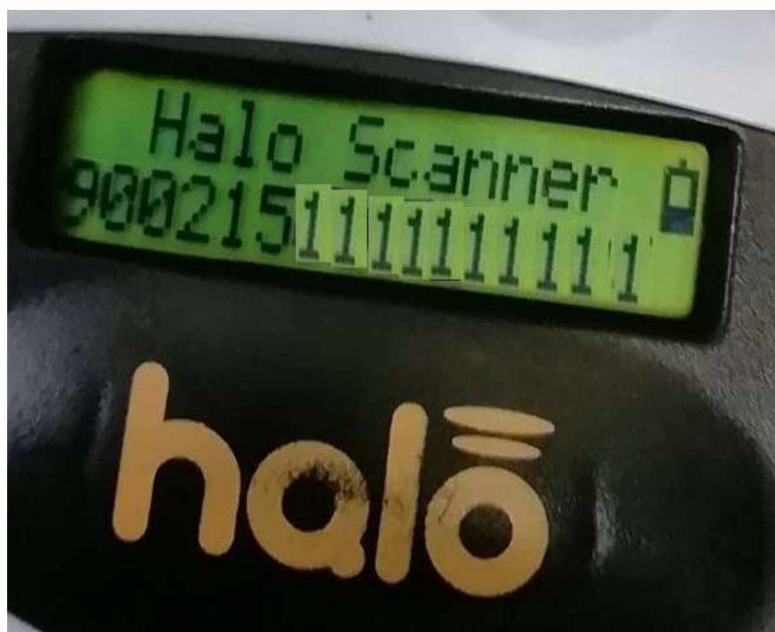

Рисунок 5. Табло сканера Halo Scanner.

Перевезення тварин

На сьогодні у зв'язку війною перевезення тварин проводиться автомобільним, залізничним та автобусним транспортом. Основні документи, що необхідно мати власнику тварин це: ветеринарно-санітарний паспорт на тварину, ветеринарне свідоцтво за формою 1, а за кордон ветеринарний міжнародний сертифікат. Також обов'язкові інформація про титри антитіл

на сказ. Вони підтверджуються дослідженнями що проводяться у Випробувальному центрі Державного науково-дослідного інституту і лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи м.Київ. (Рис. 6.)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО ГOSПОДАРСТВА

STATE SERVICE FOR FOOD SAFETY AND CONSUMER PROTECTION OF UKRAINE

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ І ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА ТА ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНА ЕКСПЕРТИЗА

STATE SCIENTIFIC AND RESEARCH INSTITUTE OF LABORATORY DIAGNOSTICS AND VETERINARY AND SANITARY EXPERTISE

№ 083910

Місце вироблення/випробування
Place of testing: 01111, м. Київ, вул. Мельникова, 11
01111, Kyiv, ul. Melnikova, 11

Випробувальний центр Державного науково-дослідного інституту і лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи
Testing Center of the State Scientific and Research Institute of Laboratory Diagnostics and Veterinary and Sanitary Expertise

Результат лабораторного випробування виявлення антитіл до збудника скарлатини в сироватці крові
The result of the laboratory test for the detection of antibodies to the causative agent of scarlet fever in the blood serum

Ідентифікаційний номер зразка, дата відбирання Identification number of the sample, date of entry	011117 м.м./дд. м.т. 2024
Власник / Особа Owner	March Animal
Адреса власника (у тому ж разі: вулиця, номер будинку, номер квартири, номер телефону) Owner's address	17950 Цілине, Рівненська, 11 Республіканська ул., кв. 27
Класифікація тварини / Name of the animal	Собака
Вид тварини / Species	Cat
Номер чипу / тегару / Number of the microchip / tattoo	990000000000000000
Стать / Sex	Female
Дата народження / Date of birth	10.08.2013
Дата вакцинації, типу вакцинації, серія Date of vaccination, type of vaccination, serial number	24.08.2024, Biotal PC318 lot 325411 A
Дата відбору зразка / Date of blood sampling	02.12.2024
Метод дослідження / Method of the test	ІІІ 2020/020/С. 7.3-4/01. Метод імунохімічного флуориметричного аналізу (IFAXN) - ТБС1177/05011/0510 7.3-4/02. Флуориметричний метод визначення титру антитіл (IFAXN) - ТБС1177/05011/0510 7.3-4/02.
Результат дослідження (Титр антитіл повинен бути не менше 0,5 МО/мл) Result of the test The titre of the antibodies should not be less than 0.5 IU/ml	5.87 IU/ml
Висновок / Conclusion	Криворічка Аліса
Дата видачі результату / Date of issue of the result of the test	06.12.2024
Дата видачі заміненого зразка / Date of issue of the replaced test	03.02.2024

Затверджено
Approved

Заступник директора ДНЦ ДЗСВ
Deputy Director

В.о. заступника відділу науково-дослідного вірусологічного відділу
Acting head of the research virology department

Звернення результату лабораторного випробування
Completion of the laboratory test result

009-2020/020/С. 7.3-09/020 06/25 12.24

011117

1 x 1

Рисунок 6. Експертиза на наявність титру антитіл

Перевезення тварин проводиться у спеціальних контейнерах, чи у спеціальному транспорті, що забезпечує гуманне перевезення тварин з моменту їх завантаження та до кінцевого місця призначення.

Дрібних тварин котів необхідно перевозити у спеціальних контейнерах. До яких тварин попередньо привчають. У контейнері тварина почувати себе вільно.(Рис 7,8.)

Перевезення собак може здійснюватися безпосередньо у міському транспорті за наявності одітого намордника. При цьому собака повинна бути на короткому повідку поряд з власником тварини. Тварині також необхідно купити квіток.

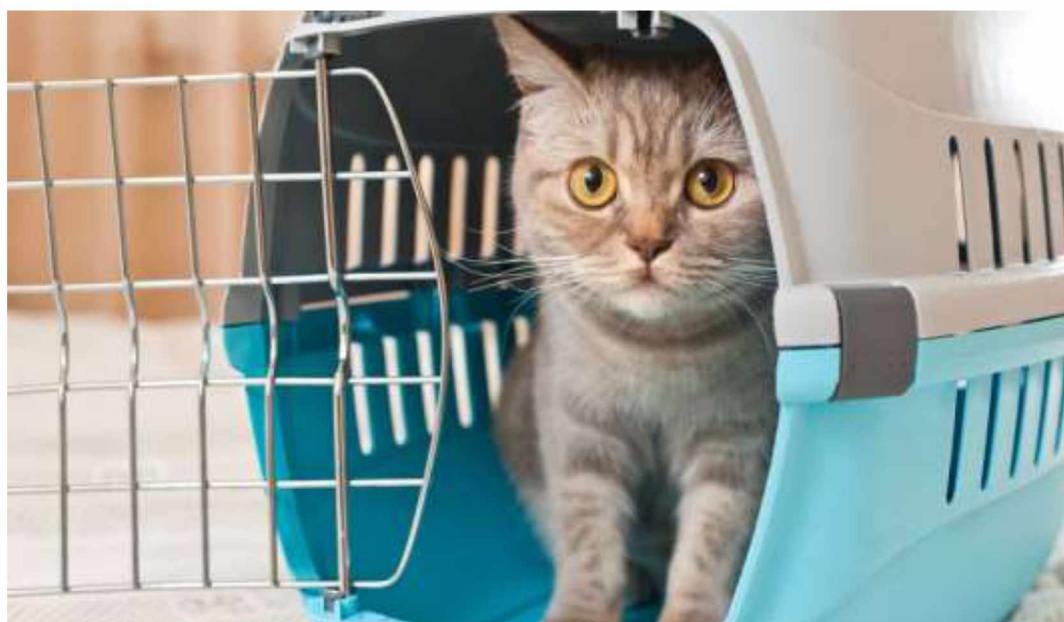

Рисунок 7. Контейнер для перевезення котів собак

Рисунок 8. Контейнери для перевезення собак

У 2024 році на залізничному транспорті в Україні дозволено перевезення маленьких тварин поза переноскою та вільно пресуватися по купе. Щодо великих собак то власник тварини може повністю викупити купе для себе та тварини. В країнах Європи ці норми перевезення тварин не передбачені. (Рис. 9)

Рисунок 9. Перевезення собак в поїздах ІНТЕРСІТІ.

Також існують спеціальні автомобільні причепа для перевезення різних тварин за їх розмірами та призначенням на великі відстані. Для перевезення трьох великих собак розроблений одновісний причеп в якому тварини вільно можуть переміщатися під час їх транспортування. (Рис.10) Також цим причепом є можливість перевозити й інших дрібних тварин (овець, кіз, свиней, мисливських тварин). Він має довжину корпусу два метри. Вартість причепу від 130 тис грн.

Рисунок 10. Автомобільний причіп для перевезення собак.

Для перевезення спортивних коней використовуються спеціальні комфортні автомобільні транспортні заходи, що профілактують транспортний травматизм і тварині в ньому під час переміщення комфортно. (Рис. 11) Такі транспортні засоби мають спеціальні трапи. По них тварина легко входить та виходить транспортного засобу.

Рисунок 11. Перевезення коней спеціальним автомобільним транспортом

Рисунок 12. Контейнер – причіп для перевезення великих тварин

Під час переміщення тварин за межі України та їх ввіз необхідно дотримуватися міжнародних правил перевезення тварин. Всі переміщення тварин здійснюються через прикордонні інспекційні ветеринарні пости (пункти) де проводиться ветеринарно-санітарний контроль. На прикордонних ветеринарно-санітарних постах здійснюється перевірки на відповідність наявних необхідних для переміщення через кордон документів. (Додаток А,В.) Здійснюють клінічний огляд тварини, сканують чип та в подальшому вирішують можливість подальшого пересування тварини. Якщо тварина хвора, чиє підозра на захворювання то тварина підлягає ізоляції та карантинуванню. Якщо у наданих документах є невідповідності щодо їх оформлення відповідно вимог то виїзд тварини за межі країни не дозволяється.

Окрім зазначеного для отримання документів на транспортування живих тварин необхідно щоб фахівці ДЕРЖПРОСПОЖИВСЛУЖБИ обов'язково визначили якість умов перевезення тварин. Що стосується завантаження тварин, що підлягають перевезенню, з обов'язковою відео фіксацією де зазначена дата та час. (Рис. 13)

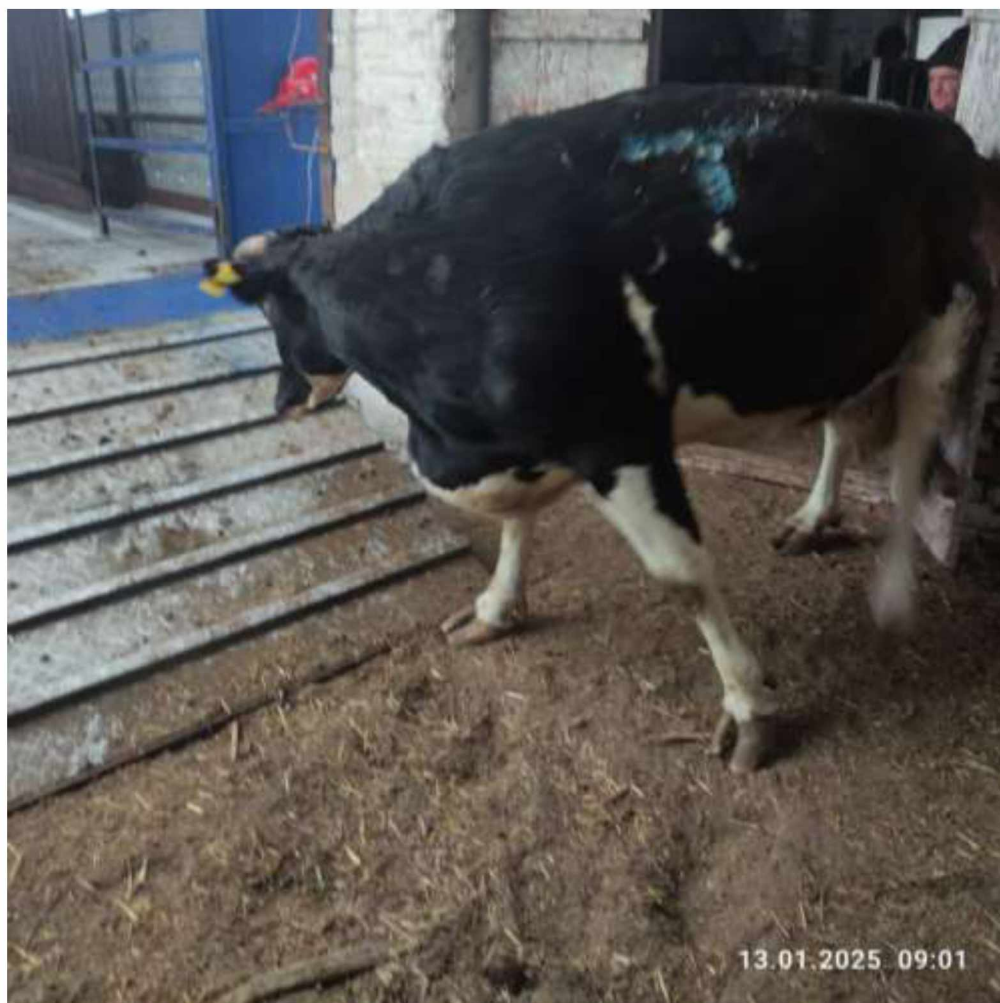

Рисунок 13. Відеофіксація завантаження тварин.

Угорщина та ряд країн ЄС мають заборону на ввезення бійцівських собак. Якщо цуценята чи кошенята мають вік до чотирьох місяців то їх ввіз до країн Європейського союзу заборонений.

Окрім того якщо тварини підпадають під Конвенцію про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори що перебувають під загрозою знищення то вивіз їх межи країни без спеціального дозволу заборонений.

У вересні 2019 року Польські прикордонники виявили під час митного огляду вантаж у пластикових контейнерах та вивозився з території України. У контейнерах були виявлені вісімнадцять сітчастих та шістдесят дев'ять королівських пітонів та ящірок контрабандного вантажу без документів. Загальна кількість 166 плазунів вартістю п'ятдесят тисяч євро. (Рис. 14) Всі вони знаходяться під захистом міжнародної Конвенції.

Рисунок 14. Затриманий на митниці сітчастий пітон

У січні 2025 року на кордоні з Польщею, під час митної перевірки був затриманий перевізник, що намагався вивезти за межі України диких екзотичних тварин. Водій транспортного засобу не мав дозвільних документів на вивіз тварин таких лемурів та птахів. (Рис 15)

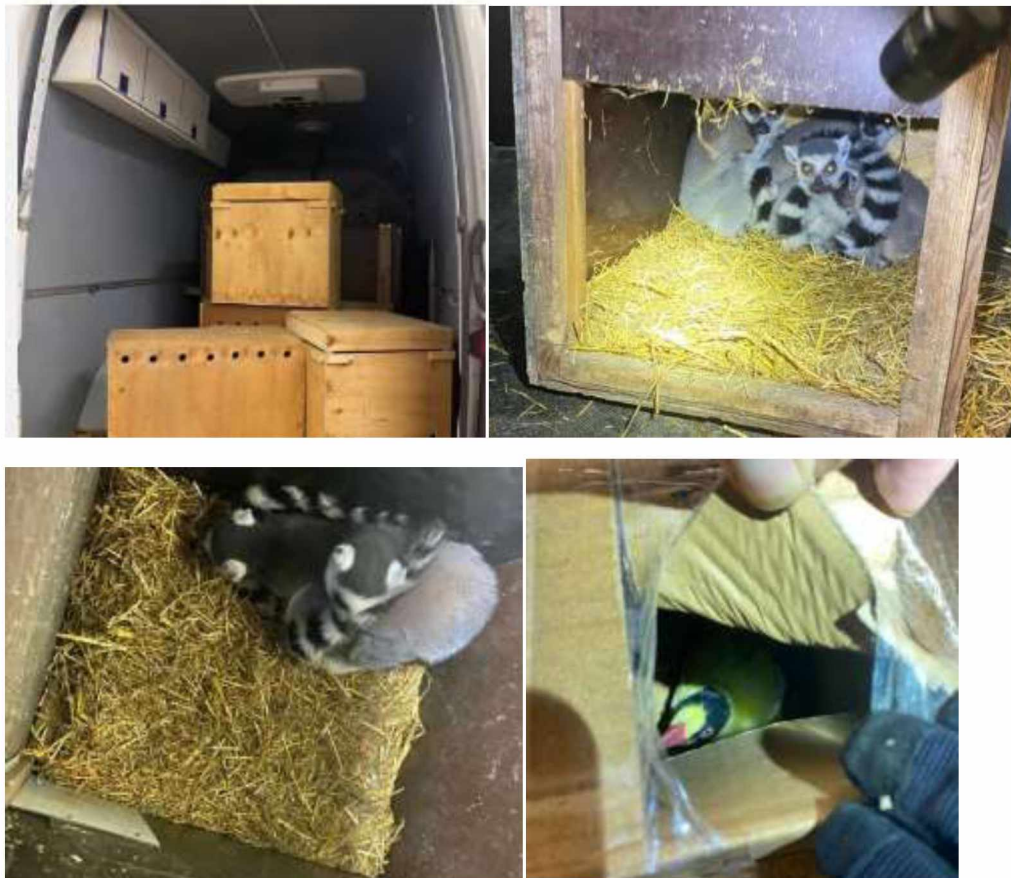

Рисунок 15. Затримані на кордоні тварини

Рисунок 16. Затримані комахи на митному посту

На митному посту у Львівській області була затримана партія живого товару, а саме комах, що вивозилися за межі України без відповідних дозвільних документів. Кількість живих комах була більше двох з половиною тисяч. Вантаж виявили за допомогою спеціального скануючого апарату Рапіксан. Живий товар був виявлений серед експрес-відправлення до Вроцлава з Києва. (Рис 16)

Відправлення було замасковано з використання спеціальних засобів, що перешкоджають їх виявленню під час контролю на кордоні. Зазначені дії підпадають за відповідальність до статей 473й 483 Митного кодексу України. За порушення зазначених статей, за рішенням суду, може бути адміністративна чи кримінальна відповідальність з конфіскацією біологічних об'єктів – предметів правопорушення.

Дезінфекція транспортних засобів

Транспортні засоби, що перевозять тварин, необхідно постійно підвергати дезінфекції після їх розвантаження. Також дезінфекцію роблять і в індивідуальному транспорті. (Рис 17).

Порядок дезінфекції транспортних засобів та контейнерів для перевезення тварин наступний:

1. Механічна очистка від бруду, залишків корму, гноївки.
2. Мийка за допомогою мильних розчинів та ополіскування.
3. Дезінфекція за допомогою дозволених в Україні дезінфекційних розчинів та експозиція.
4. Нейтралізація дезінфектанту, промивання від залишків розчинів та висушування.

Дезінфекція здійснюється на спеціально у відведених місцях контролюється лікарями ветеринарної медицини. Інформація о проведеній дезінфекції заноситься у спеціальний журнал. Оператори що проводять дезінфекцію повинні мати спеціальний захисний одяг.

Рисунок 17. Дезінфекція транспортних засобів

Найбільш ефективним для дезінфекції автомобільного транспорту є спеціальні рамки, що можуть працювати без втручання людини – автоматично за рахунок спеціальних датчиків та комп'ютерного управління. Обробка транспортного засобу відбувається за допомогою туману зі всіх сторін. Для обробки європейської фури необхідно дванадцять секунд та приблизно чотири літри робочого розчину дезінфекційного засобу. (Рис. 18)

Рисунок 18. Автоматичний дезінфекційний комплекс

Дезінфекцію транспортних засобів можна проводити з застосуванням як гарячого так і холодного туману дезінфекційного засобу. Метод застосування гарячого туману відноситься за якістю до першого класу за ефективністю знезаражування поверхонь. Метод застосування холодного туману відноситься за якістю ефективністю знезаражування поверхонь до відповідно до другого класу. Перший метод знезаражує швидше та якісніше у порівнянні з другим методом.

Існує ще і метод газатції великого транспортного засобу у спеціальних ангарах чи камерах. Зазначений метод дезінфекції ефективний для всіх транспортних засобів в епізоотичних осередках з метою знищення патогенів та розриву епізоотичного ланцюгу.

Окрім здорових тварин транспортні засоби використовуються і для перевезення загиблих тварин. (Рис 19). Логістичний рух транспортного засобу визначається державним інспектором ветеринарної медицини до місця їх утилізації.

Рисунок 19. Транспортування загиблих тварин

Транспортний засіб після вивантаження загиблих тварин, від інфекційних хвороб, підлягає обов'язковій дезінфекції. Колеса машини дезінфікують у дезінфекційній ванні дезбар'єру. Кузов чи причеп зрошують дезінфікуючим засобом. Проводять механічну очистку. Проводять дезінфекцію, витримують експозицію. Промивають гарячою водою, висушують, та проводять повну дезінфекцію ззовні. Для дезінфекції використовують дезінфекційні засоби що не мають корозійної дії. Для цього використовують дезінфектанти: екоцид, БТС плюс, віркон С, віроцид та інші відповідно до інструкцій щодо їх застосування.

2.3.2. КОНТРОЛЬ БАКТЕРІАЛЬНОГО ЗАБРУДНЕННЯ КОНТЕЙНЕРА ДЛЯ ТРАНСПОРТУВАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Дослідженню на бактеріальне забруднення було проведено на контейнері що перевозив велику рогату худобу в Кременчуцькому районі Полтавської області. Контейнер для перевезення тварин мав залізну підлогу та стіни отвори для вентиляції та спеціальні металеві ґрати, що не дозволяли скупченню тварин. За нормами перевезення у даному контейнері дозволено перевозити до 18 голів великої рогатої худоби. Контейнер використовувався для перевезення тварин двічі з інтервалом сім діб. Контейнер після перевезення підвергався санації відповідно до інструкції. Для дезінфекції

один раз застосовували 1,0%- розчин віркону С, а другий раз 0,3% розчин БТС плюс. Промивання контейнерів від залишків буду проводили водопровідною водою. Проби відбирали у кількості п'яти з різних місць підлоги та по дві проби з кожної стіни (зразу після розвантаження тварин, потім після миття та дезінфекції). Далі робили посіви на МПА. Інкубацію проводили за температури тридцять сім градусів.. Препарати наносилися методом зрошування 500мл на 1м² (1,0% розчин віркону С) ти 200 мл на 1м² БТСплюс. Експозиція дорівнювалася одна година та тридцять хвилин відповідно. Результати досліджень наведені у таблицях 1,2.

Таблиця 1

Дезінфекція контейнера 1,0% розчином віркону

№ п/п	Показники		До миття	Після миття	1,0% розчин віркону С
1	Стіни контейнера	КУО/см ²	$12 \times 10^3 \pm 2,7 \times 10^2$	$36 \times 10^2 \pm 1,2 \times 10^2$	-
		% зниження КУО	-	70	100
3	Підлога контейнера	КУО	$65 \times 10^3 \pm 1,4 \times 10^2$	$23 \times 10^3 \pm 1,2 \times 10^2$	$0,3 \times 10^2 \pm 45 \times 10$
		% зниження КУО	-	65	99

Таблиця 2

Дезінфекція контейнера 0,3% розчином БТС плюс

№ п/п	Показники		До миття	Після миття	0,3% розчин БТС плюс
1	Стіни контейнера	КУО/см ²	$16 \times 10^3 \pm 2,3 \times 10^2$	$29 \times 10^2 \pm 1,8 \times 10^2$	-
		% зниження КУО	-	82	100
3	Підлога контейнера	КУО	$71 \times 10^3 \pm 1,4 \times 10^2$	$22 \times 10^3 \pm 2,1 \times 10^2$	100

	а	% зниження КУО	-	69	-
--	---	----------------------	---	----	---

Як бачимо з таблиць 1,2 промивання водопровідною водою знижує рівень бактеріального забруднення поверхонь від 65 до 82 відсотків. Що стосується дезінфекційних засобів то 0,3 відсотковий БТС плюс показав кращий ефект дезінфекції у порівнянні з одна відсотковим розчином віркону С на один відсоток.

2.3.3. ПРОФІЛАКТИКА СТРЕСУ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЩОДО ТРАНСПОРТНОГО ТРАВМАТИЗМУ У ПЕРЕВОЗИМИХ ТВАРИН

Фактори навколишнього середовища та антропогенні фактори можуть викликати у тварин емоції різного характеру, що може призвести до стресового стану тварини та порушень у процесі декомпенсації та гомеостазу.

Тварини з підвищеною збудженістю більш підтвержені стресовому впливу. Він може спостерігатися під час завантаження та розвантаження транспортних засобів та їх переміщення на різні відстані. У тварин виникає стресова напруга. Внаслідок виникає зниження фізіологічної адаптації організму тварини, що може призвести до шоку з наступним летальним ісходом.

Для профілактики стресу у тварин та зниження стресового травматизму необхідно підвищувати стресостійкість у тварин. Основою профілактики стресу є використання стресостійких та спокійних порід тварин. Дотримання повноцінної збалансованої годівлі, добробуту, гуманного поводження, експлуатації тварин.

Для профілактики стресу у тварин рекомендовано ряд препаратів що дозволяють знизити стресове подразнення на організм та зменшити ризики що можуть виникнути у наслідку дії стрес факторів.

Засоби рослинного походження фітопрепарати та вітаміни. Вони можуть бути у вигляді екстрактів, настоїв так і у вигляді таблеток. Рослини які мають заспокійливий ефект: валеріана, пустирник, ашваганда, меліса, м'ята, лаванда, чебрець, ромашка, пасифлора, собача кропива, шишки хмелю, шавлик та інш. Їх можна застосовувати як окремо так і у вигляді трав'яних зборів для зниження стресового навантаження на організм як тварин так людини.

Вітамін групи В6 бера активну участь у процесах метаболізму і разом амінокислотою (Лтриптофан) та екстрактами меліси, валеріани зеленого чаю та мальтодекстріном добре допомагає тваринами від стресового стану у вигляді натурального препарату що випускається у вигляді таблеток Дольфос Долвіт Калм . (Рис. 20)

Рисунок 20. Заспокійливі препарати на рослинній основі

На базі хімічних речовин випускаються заспокійливі де діючою речовиною є синтетичні речовини. Їх дія на організм тварин може бути як протисудомна, антидепресивна. Таку дію можуть мати барбітурати, нейроплектики (стресніл).

Також існує група заспокійливих препаратів на основі феромонів, які імітують запах тварини. Препарат Адаптіл імітує запах феромону лактуючої суки.(Рис. 21).

Рисунок 21. Заспокійливий препарат на основі феромонів

Проведення стресопрофілактики у тварин дозволяє значно знизити під час їх транспортування транспортний травматизм.

До транспортування відповідно не допускають тварин що мають фізіологічні вади, травмовані чи хворі. Таких тварин перевозять під наглядом ветеринарних фахівців чи з їх дозволу. Згідно вимог НАССР до транспортування не допускаються тварини у яких вагітність більше 90% від запліднення, та тварини що розродилися на протязі семи діб. Також не дозволяється перевозити новонароджених тварин.

Транспортування тварин не повинно бути більше восьми годин без годівлі та водопою. Рампа для свиней повинна мати нахил не більше двадцяти градусів. Окрім того вона повинна мати поперечні рейки, а з боків обладнані захисні бар'єри.

Для профілактики травматизму серед тварин компаньонів необхідно щоб вони знаходилися під час транспортування в приватному автомобілі у спеціальних зафіксованих контейнерах. (Рис. 22 а) Під час лобового зіткнення автомобіля з іншим на швидкості п'ятдесят кілометрів на годину тварина, що має вагу у межах двадцяти трьох кілограмів, буде летіти уперед.

Що стосується сили удару то він буде до семисот кілограмів. Також не рекомендується перевозити тварин у відкритому вікні автомобіля. (Рис. 22 в)

Рисунок 22. Перевезення тварин компаньйонів (а,в)

Перевезення птахів у клітках може викликати стрес, за рахунок різких змін навколишнього довкілля. Їх бажано перевозити у затемненому контейнері з доброю вентиляцією. Необхідно пам'ятати що птахи не люблять протягів.

Перевезення собак коли вони виглядають у вікно на швидкості може причиною виникнення запалення очей чи отитів. Окрім того тварина може встрибнути у вікно та зазнати травм.

Тварини що перевозяться автомобільним транспортом повинні знаходитися за водійським сидінням. Вони повинні бути зафіксованими. Їм повинно бути комфортно під час знаходження в автомобільному транспорті.

Для запобігання транспортного травматизму серед перевозимих тварин великими групами повинні дотримуватися норми площі на кожну голову. Тварин під час руху повинні мати можливість самостійно вибирати для себе комфортне положення. (Рис.23,24)

Рисунок 23. Перевезення свиней

Рисунок 24. Перевезення великої рогатої худоби

Якщо перевозити тварин звичайним автомобільним транспортом то кількість транспортного травматизму у тварин значно зростає. Не можна перевозити тварин на самоскидах. Якщо тварин перевозять на звичайних вантажних автомобілях то борти повинні бути нарощені для коней до двох метрів. Коней перевозять на прив'язі головою уперед. Для транспортування коней у спеціальних автомобілях роблять стійла розміром мінімально три на 1,2 метра.

З метою запобігання транспортного травматизму всі великі контейнери та скотовози мають спеціальні перегородки, що не дозволяють скупченості тварин під час руху, поворотів гальмуванні. Дрібних тварин можна перевозити у спеціальних контейнерах розташованих у два яруси. Птицю перевозять у клітках.

Добових курчат перевозять у спеціальному автотранспорті у ролл контейнерах у ящиках. У фургоні, за рахунок комп'ютерній програмі, підтримуються необхідні параметри мікроклімату, які необхідні для їх життєдіяльності, а саме температуру повітрообмін, вологість, за різних кліматичних показників у навколишньому середовищі. Рис. 25

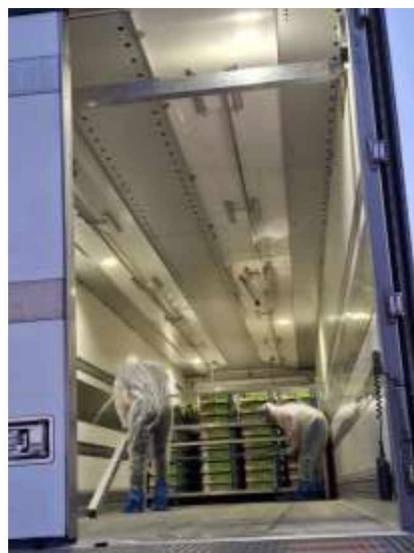

Рисунок 25. Митний огляд та розвантаження фургону для перевезення добових курчат.

Фургон перед завантаженням добових курчат пройшов спеціальну дезінфекційну обробку у Франції. Акт на проведення дезінфекції додаток

Рисунок 26. Розмитнені добові курчата

Копія необхідних документів на розмитнення курчат є у додатку В

2.3.4. РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЕТЕРИНАРНИХ ЗАХОДІВ

Розрахунок економічної ефективності проводимих ветеринарно-санітарних заходів при переміщенні тварин ми проводили порівнюючи використання двох засобів дезінфекції, що були застосовані для дезінфекції контейнерів в яких транспортувалася велика рогата худоба. Для

порівняльної оцінки ефективності дезінфекції внутрішніх поверхонь контейнера застосовували два дезінфекційні засоби, що дозволені для використання Держпродспоживслужбою України це віркон С та БТС плюс. (Рис.27).

Економічний аналіз ветеринарно-санітарних заходів, а саме дезінфекції контейнерів для транспортування тварин дає можливість визначити який застосовується дезінфекційний засіб є вигідними з економічної точки зору для практичного використання.

Головним завданням проведення економічних розрахунків є:

- аналіз економічності застосування дезінфекційних засобів;
- визначення можливих економічних резервів щодо застосування засобів для дезінфекції;
- на підставі економічного аналізу надати рекомендації щодо покращення вибору дезінфекційних засобів.

Розрахунок вартості дезінфекції контейнера за допомогою дезінфекційного засобу віркон С :

- Вартість препарату -10кг 7300 грн. (1кг - 730 грн)
- Розхід препарату на 1 м² –300 мл/м² –
- Гумові рукавички нестерильні – 100шт -130 грн (1,3гр)
- Загальна обробляема площа контейнера (довжина – 9м, ширина -2,4м, висота – 2м) = 87 м²
- Кількість дезінфекційного розчину –26,1 літрів
- Кількість концентрату 261 г. ---
- Вартість концентрату 190,53 грн на одну обробку фури
- Експозиція – 30 хвилин
- Кратність обробок – 1
- Вартість дезінфекції 190,53 грн
- Час розпилення дезінфекційного засобу 20 хвилин

Розрахунок вартості дезінфекції контейнера за допомогою дезінфекційного засобу БТС плюс:

- Вартість препарату -5літрів - 2950 грн (1л -590 грн)
- Концентрація робочого розчину – 0,3 %
- Розхід препарату на 1 м²–200 мл/м² –
- Загальна обробляема площа контейнера (довжина – 9м, ширина -2,4м, висота – 2м) = 87 м²
- Гумові рукавички нестерильні – 100шт -130 грн (1,3гр)
- Експозиція – 30 хвилин
- Кратність обробок 1
- Кількість дезінфекційного розчину –17,4 літрів не обходимо 52,2мл вартість концентрованого дезінфекційного засобу 30,8 грн на одну обробку фури
- Собівартість дезінфекції – 30,8 грн
- Час розпилення дезінфекційного засобу 15 хвилин

Таблиця 3

Аналіз ефективності дезінфектантів

Показники	ВІРКОН С	БТС плюс
Відсоток знезараження	99	100
Вартість деззасобу	1 кг -730 грн	1л – 590грн
Вартість обробок, грн.	190,53	30,8
Витрати дез. засобу мл/м ²	300	200
Обробляема площа м ²	87	87
Кількість дезінфектанту (л)	26,1	17,4
Час розпилення (гр..)	20	15
Експозиція (гр.)	30	30

У таблиці 3 наведено, сучасний дезінфекційний засіб БТС плюс у робочій концентрації 0,3 відсотка має кращі економічні показники в порівнянні з аналогом. За вартістю обробки майже в шість разів. Також і по кількості витраченого дезінфектанту. Що стосується відсотка знезараження

то один відсоток на нашу думку не є показником та потребує подальшого дослідження.

Рисунок 27. Використані дезінфектанти

2.3.5. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сьогодні не дивлячись на військовий стан ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин заслуговує на особливу увагу у фахівців Держпродспоживслужби України. Це стосується як в межах країни так і на митних територіях. [7]

Запорукою ефективного та безпечного перевезення тварин є: вибір спеціалізованих транспортних засобів; їх економічності; вибору оптимального маршруту з урахуванням пропускної спроможності доріг; частоти перевезень; законодавчі вимоги до перевезення тварин; наявність відповідної супровідної документації.

Супровідна документація повинні чітко та повно відображати вантаж, що перевозиться транспортом та бути своєчасно оформлені і відповідати вимогам країни за маршрутом перевезення. Документи повинні бути оформлені за вимогами і підписані відповідальними особами, а підписи засвідчені відповідними печатками.

Для перевезення тварин може застосовуватися різноманітні транспортні засоби: авіаційний, автомобільний, залізничний, водний. Кожний вид транспорту, що застосовується для перевезення тварин має особливості та специфіку.

На даний час найбільша кількість тварин в нашій країні перевозиться автомобільним транспортом, на другому місці залізничний транспорт, далі іде водний транспорт. У зв'язку з військовим станом переміщення тварин повітряним транспортом – на літаках повністю припинено.

Фахівці ветеринарної медицини, що є інспекторами Держпродспоживслужби України, постійно моніторять та здійснюють ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин. Вони своєчасно здійснюють спостереження за тваринами під час їх підготовки до переміщення, їх транспортуванні та прибуття до місця призначення.

Для контролю за перевезенням в Україні відповідно до вимог Європейського Союзу проваджена електронна система управління перевезення тварин, грузів тваринного походження, харчових продуктів, біологічних препаратів. Вона дозволяє забезпечити чіткий контроль за перевозимим вантажем на кожному етапі логістичного ланцюга.

У логістичних схемах використовуються чат-боти з застосуванням адаптивного інтелекту. Вони можуть надавати у реальному часі рекомендації щодо альтернатив маршруту якщо у дорозі виникають затори та мають можливість прогнозувати час прибуття вантажу у кінцеве місце призначення.[11]

Зазначене значно покращується якість та безпеку логістичного забезпечення при перевезенні тварин та інших грузів на великі відстані.

Ряд нормативних документів регламентують правила перевезення тварин в Україні та можливість їх вивезення за межі держави – за кордон та їх ввезення, є основною нормативною базою, що дозволяє інспекторам ветеринарної медицини здійснювати контроль за станом переміщення тварин, їх станом здоров'я т своєчасно виявляти порушення.

Згідно з діючими законами та постановами відповідних компетентних органів, що регулюють та контролюють переміщення тварин, висуваються основні наступні вимоги: тварини, що підлягають переміщенню, повинні бути клінічно здоровими; профілактично дегельментизованими та підвергнути інсектицидній обробці; щепленими відповідними вакцинами; повинні бути обстежені фахівцями ветеринарної медицини (за необхідності проведені лабораторні дослідження); мати відповідні документи; чипованими; виїжджати з епідеміологічно-благополучної місцевості.[13,29,32,42]

В кожній країні діють оригінальні правила, що регламентують (дозволяють або забороняють) віз тварин на їх територію. В ряді країн заборонено ввозити бійцівських собак. В деяких країнах Європейського союзу карантин діє протягом шести місяців. В Україні митний карантин діє

30 діб, а для добового молодняку п'ять тижнів за негативними результатами досліджень може бути скорочений у двічі.

Всі тварин повинні бути ідентифіковані за допомогою мікрочипа за міжнародним стандартом. З 25 листопада 2024 року в Україні вводиться Єдиний державний реєстр домашніх тварин. Кожна тварина, що потрапляє на митну територію, повинна мати ветеринарно-санітарний міжнародний паспорт, та експертизу на титр антирабічних антитіл.

Транспортування тварин повинно здійснюватися гуманно, не завдаючи струсу тварині та профілактуючі травматизм під час їх переміщення.[16]

Всі транспортні засоби в яких перевозяться тварини повинні бути пристосованими для проведення цих заходів. Краще застосовувати спеціально розроблені для транспортування тварин спеціальні контейнери відповідно їх виду, особливостям та розмірам. За необхідності своєчасно проводити стресопрофілактику, що також запобігає травматизму у тварин.

Всі транспортні засоби чи контейнери в яких перевозяться тварини повинні проходити санітарну обробку та ветеринарно-санітарний контроль. Для санації рекомендується застосовувати дезінфекційний засіб БТС плюс. Він має гарні дезінфекційні властивості та його дозволяється застосовувати у присутності тварин.

РОЗДІЛ 3. БІОБЕЗПЕКА НА ВИРОБНИЦТВІ

Кабінет міністрів України затвердив цільову державну програму щодо біобезпеки та біологічного захисту населення України. Основною метою програми з біобезпеки є запобігання різноманітним біологічним ризикам. [12,14]

Заходи з біобезпеки спрямовані на запобігання чи зниження дії різноманітних біологічних ризиків за наслідками антропогенної діяльності.

До біологічних ризиків можна віднести дію різноманітних патогенів чи тварин які є біоагентами. Для попередження від їх дії необхідно впроваджувати профілактичні заходи та проводити всі роботи згідно розроблених нормативних документів, що запобігають їх прояву. [9,17,38]

Всі тварини що підлягають перевезенню повинні бути клінічно здоровими. Мати необхідні профілактичні щеплення, пройти профілактичну дегельмінтизацію та переміщатися з благополучних за інфекційним хворобами територій. Окрім цього заборонено ввозити сприйнятливих тварин в епізоотичний осередок. Зазначене необхідне для попередження розносу різноманітних патогенів до благополучних з епідеміологічним станом.

Для перевезення тварин застосовують спеціально підготовлений транспорт. Який пройшов спеціальну санітарну обробку. Для збору екскрементів на підлозі повинні бути грати та спеціальні контейнери для їх збору. За необхідності у транспортному засобі повинні бути пристрої для прив'язі тварин. Транспорт на якому здійснюється перевезення тварин повинен бути після розвантаження тварин промитий і підданий санітарній обробці. Про це оператори ринку, що здійснили перевезення роблять записи у відповідний журнал.

Якщо під час перевезення були виявлені хворі тварини або відбулася їх загибель необхідно забезпечити їх ізоляцію та в подальшому визначити що робити з ними далі.

Якщо транспортний засіб прибуває до місця призначення де оголошен карантин то його необхідно перенаправити для вивантаження в благополучну зону з дозволу Держветсанкотролю та згідно вимоги одержувача.

В залежності від бактеріальної забрудненості та загрози розповсюдження патогенів транспортні засоби поділяються на три категорії. Категорія визначається після огляду і розвантаження тварин та вивчення супровідних документів. Відповідно до визначених категорій здійснюється їх ветеринарно-санітарна обробка.

Транспорт в якому перевозилися хворі чи загиблі тварини підлягає обов'язковій дезінфекції у спеціально відведених місцях.

Для дезінфекції транспортних засобів застосовують дезінфекційні засоби такі як: екоцид, БТС плюс, віркон С, віроцид ...

Екоцид С у своєму складі має калію пероксимоносульфат, яблучну та сульфамінову кислоти, додецилбензен сульфат, поліфосфат та хлорид натрію, ароматизатор. Він застосовується у вигляді одно відсоткового розчину. Проводити роботи з дезінфекційним засобом у захисному одязі. Захищати від потрапляння шкірний покрив та органи дихання респіратором. Проводити обробки за відсутності тварин. Якщо у оператора під час роботи з явилися симптоми кашлю чи задухи його терміново винести на свіже повітря а за необхідністю звернутися до медичного лікаря. За потраплянні екоциду у шлунково-кишковий тракт необхідно випити води без газу та міцного теплого чаю. Обладнання, що застосовувалося для дезінфекції після роботи промити водою

БТС плюс у своєму складі містить октилдецилдиметиламонію, алкілдиметилбензиламонію, диоктилдиметиламонію та дидецилдиметиламонію хлориди, та відноситься до технічних дезінфектантів. Протипоказання та побічна дія засобу не виявлені за його застосування у присутності тварин.

Віркон С у своєму складі має пероксимоносульфат калію, натрію хлорид, кислоти яблучну та сульфамінову, натрію додецилбензен сульфат,

гексаметофосфат натрію, амарантовий барвник та ароматизатор. Препарат за своїм складом безпечний у використанні так як має екологічний склад.

Під час роботи з Вірконом С як і іншими дезінфектантами необхідно дотримуватися заходів безпеки як і за роботи з іншими засобами. Необхідно одягати спеціальні захисні костюми, гумові рукавички, респіратори, захисні окуляри чи протигази.

Висновки

Інспектори Держпродспоживслужби належним чином контролюють заходи безпеки під час перевезення тварин.

Перевезення тварин поводитьься спеціалізованим транспортом.

Транспорт призначений для перевезення тварин підлягає обов'язковій дезінфекції.

Оператори, що проводять дезінфекцію мають спеціальний захисний одяг та засоби індивідуального захисту.

Пропозиції для дезінфекції транспортних засобів застосовувати спеціальне автоматизоване обладнання.

ВИСНОВКИ

1. Отримані результати моніторингу щодо ветеринарно-санітарного контролю за переміщенням тварин в межах Полтавської області здійснюються інспекторами ветеринарної медицини на належному рівні.
2. Оформлення дозвільних документів на переміщення тварин за межі країни у інші країни здійснюється у два етапи - спочатку інспекторами ветеринарної медицини за містом проживання тварини виписується ветеринарне свідоцтво за формою 1, а другий етап це оформлення міжнародного ветеринарного сертифікату у відділу прикордонного інспекційного контролю «Полтава»
3. Всі тварини компаньйони, що отримують міжнародний ветеринарний сертифікат у відділу прикордонного інспекційного контролю «Полтава», мають ветеринарно-санітарний паспорт, мікрочип, результати досліджень на титр антитіл після вакцинації робічною вакциною. Дозвіл на виїзд за межі країни діє п'ять діб з моменту випису та оформлюється на українській мові та мові приймаючої сторони.
4. Перевезення тварин проводиться у спеціальних контейнерах, чи у спеціальному транспорті, що забезпечує гуманне перевезення тварин з моменту їх завантаження та до кінцевого місця призначення, а також профілактику травматизму.
5. Дезінфекційний засіб 0,3 відсотковий БТС плюс у 0,3 % концентрації має кращий дезінфекційний та економічний ефект у порівнянні з розчином Віркону С у 1% концентрації.
6. Своєчасна профілактика стресу у тварин, за їх перевезення, значно знижує транспортний травматизм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Американська асоціація з біобезпеки <http://www.absa.org/>
2. Антипов Д.В., Франковська О.Г. Оцінка якості ланцюга поставок. Вектор науки ТГУ. Спеціальний випуск № 1, 2010
3. Богатко Н.М., Букалова Н.В. Ветеринарно-санітарна експертиза молочних продуктів у відповідності до міжнародних вимог: методичні рекомендації (для слухачів ПІНКСВМ, Магістрантів ФВМ) Біла Церква, 2015.- 120с.
4. Борисевич В. Б. Міщишин В. Т., Примак І. М. Хірургія ветеринарної медицини. Підручник: «Вища освіта», 2005. – 320 с.
5. Боярчук О. Д. Біохімія стресу: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч.закл. Держ. Закл. «Луган. Ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 177 с
6. Вербицький П. І., Достоєвський П. П Довідник лікаря ветеринарної медицини. К.: Урожай, 2004. 1280 с.
7. Ветеринарно-санітарний контроль в умовах воєнного стану: зміни від Уряду [постановою від 7 травня 2022 р. № 537](#)
8. Головка А.Н., Ушаков В.А., Скрипник В.Г. Мікробіологічні та вірусологічні методи досліджень у ветеринарній медицині : довідковий посібник. Харків, 2007. 511 с.
9. Голубнича В. М., Погорелов М. В., Корнієнко В. В. Біобезпека та біозахист у біологічних лабораторіях 1-го та 2-го рівнів біобезпеки : монографія. Суми: Сумський державний університет, 2016. 123 с.
10. Детальніше про чіпування: <https://zoopitomes.org.ua/ua/p807846792-mikrochipu-dlya-chipirovaniya.html>
11. Димарчук С.М. Особливості організації транспортно-логістичних систем інтермодальних вантажоперевезень; вісник ДУ «Львівська політехніка». 2000. №390. С. 20–22. 4.

12. Екологічна та біологічна безпека держави в умовах глобалізації: монографія/ за ред. Волосянко О. В. та Курила В.І. К.: НУБІП України, 2014. 445с.
13. Закон «Про ветеринарну медицину»: № 1206-IX. Від 2023 року, редакція 01.01.2024, підстава 1909-1X.
14. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.94 № № 4005-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.
15. Законодавча база Верховної ради (www. Rada.gov.ua)
16. Закону України “Про захист тварин від жорстокого поводження” Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV <https://ips.ligazakon.net/document/T063447?an=2>
17. Запобігання біологічним загрозам: що ви можете зробити. Посібник з питань біологічного захисту та як їх вирішувати / Саймон Уітсбі, Татяна Новосьолова, Джеральд Вальтер, Малькольм Дандо, 2015. Pdf
18. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Документ 995_129, поточна редакція – Приєднання від 14.05.1999, підстава – [662-XIV](#)
19. Кручиненко О.В., Вітязь М.В. Методичні рекомендації по визначенню економічної ефективності ветеринарних заходів для семінарських занять та самостійної роботи студентів. Полтава, 2010. 20 с.
20. Кухарчик О.Г. Ринок мультимодальних перевезень регіону та стратегія його розвитку: 08.00.05. Херсон, 2019. 213 с. 3.
21. Локес П. І., Стовба В. Г., Каришева Л. П. Рентгенівська діагностика хвороб дрібних тварин. Полтава: Камелот, 2006 – 152 с.
22. Мультимодальні і інтермодальні перевезення «Передумови виникнення 109 мультимодальних перевезень та їх роль в сучасній логістиці» URL:https://stud.com.ua/23471/logistika/multimodalni_intermodalni_perevezenny

23. НАССР у свинарстві: вимоги до утримання, годування та здоров'я свиней. Транспортування свиней та супровідна документація <https://kurkul.com/spetsproekty/372-nassr-u-svinarstvi-transportuvannya-gigiyena-primischen-ta-vprovadjennya-sistemi>
24. Основи біобезпеки (екологічний складник): навч. посіб./Л. П. Новосельська, Т. Г. Іващенко, В. П. Гандзюра, О. П. Кулінич; за Наук. ред. д.б.н. О. І. Бондаря. К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 180 с.
25. Панько І. С., Власенко В. М., Петренко О. Ф., Сухонос В. П. Загальна ветеринарна хірургія . Біла Церква. БЦДАУ, 2008. – 328 с.
26. Правила перевезення тварин, птиці та інших вантажів, які підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю. N 138 ([z0763-11](#)) від 08.06.2011.
27. Правила перевезення швидкопсувних вантажів. N 774/19512 від 24 червня 2011.
28. Про автомобільний транспорт: Закон України № 22, 105. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001.
29. Про затвердження Вимог щодо ввезення (пересилання) на митну територію України живих тварин та їхнього репродуктивного матеріалу, харчових продуктів тваринного походження, кормів, сіна, соломи, а також побічних продуктів тваринного походження та продуктів їх оброблення, переробки. 16.11.2018 № 553 , Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 квітня 2019 р. за № 346/33317
30. Про затвердження Положення про пункт державного ветеринарного контролю на державному кордоні та транспорті. Мін АПК ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ наказ N 18 від 19.07.99 м.Київ зареєстровано за N 520/3813
31. Про затвердження Правил заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку. 01.08.2014 № 288 {Із

змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 578 від 26.10.2017}

32. Про затвердження Правил транспортування тварин Постанова кабінету міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1402 Київ зі змінами та доповненнями [№ 1065 від 04.12.2019](#) та [№ 826 від 09.09.2020](#)}

33. Про приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП): Закон України №5, 113 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005.

34. Самойлюк В. В. , Білий Д. Д.. Інтенсивна терапія та реанімація собак і котів: навчальний посібник. Дніпро. – ДДАЕУ, 2020. – 164 с.

35. Самойлюк В. В., Голубев О. В., Білий Д. Д., Вакулик В. В. Методичні рекомендації для курсів цільового призначення з військово-польової ветеринарної хірургії. Дніпро: Вид-во ДДАЕУ, 2017. – 31 с.

36. Санітарна мікробіологія: Навч. Посібник А.І. Вінніков, Н.В. Черевач, Т.М. Полішко [та інш.]-Д.: Вид-во Дніпропетр. Ун-ту, 2006- С.195-196.

37. Сербин В.Д. Основи логістики. Таганрог: Вид. ТРТУ, 2004.

38. Управління біоризиками: Посібник з лабораторної біобезпеки, WHO, – 2006 37 с.

39. Фотіна, Г. А., Березовський, А. В., Фотіна, Т. І. Застосування новітніх дезінфектантів в системі державного ветеринарного контролю та нагляду. *Методичні рекомендації*. Затв. НМР ДКВМ України. №1 від 25.12. 2014 р.),., 2014. 64.

40. Шаблій В.Я. Довідник з ветеринарної санітарії. К.: Урожай, 1988.

41. Якубчак О. М., Хоменко В. І., Коваленко В. Л. [та ін.]. Рекомендації щодо санітарно-мікробіологічного дослідження змивів з поверхонь тест-об'єктів та об'єктів ветеринарного нагляду і контролю: методичні рекомендації. Київ, 2005. 18 с.

42. Яценко І.В., Митрофанов О.В., Бондаревський М.М. та ін. Ветеринарне законодавство України. Збірник нормативно-правових актів. Книга перша «Загальна частина». Харків: Стиль Издат, 2012. 286 с.

43. <http://iekvm.kharkov.ua/> Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини
44. <http://vet.gou.ua/> Ветеринарний інформаційний ресурс України
45. <http://www.scivp.lviv.ua/home.html> Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок
46. <http://www.vetlabresearch.gov.ua/> Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи (ДНДЛДВСЕ)
47. <https://dopomogadtp.com/perevezennia-domashnikh-tvaryn-v-avtomobili-pravyla-bezpechnoi-poizdky/> перевезення тварин
48. <https://ekovet.com.ua/ua/p2348803608-virkon-virkon-dezinfikuyuchij.html> віркон с
49. <https://store.vitomax.ua/eko-pasta-vitomax-dlya-profilaktiki-stresu-u-kotiv-100-g/> паста стрес
50. <https://www.greenpax.com.ua/uk-ua/blog/dezinfektsiya-kurnika-kuryatnika-ptahofabrik-БТС-плюс-виробник-Грінпакс-Україна>
51. <https://animal-id.info/ua> та <http://www.tracer.com.ua> . чип-сканер
52. <http://www.maff.go.jp/aqs/postur@lan.stjr.is>). import.export@bvet.admin.ch дозвіл на ввезення
53. <https://www.tracer.com.ua/introduction.php?lang=ua> ISO 11784/11785

